

Česká literatura v letech 1945–1948

Osvobození vítalo obyvatelstvo s nadšením a nadějemi, že se život vrátí opět do běžných kolejí. Ani konec války

SPOLEČENSKO-HISTORICKÉ POZADÍ

však neučinil přítrž každodenním potížím občanů. Odpor Čechů k Němcům nahromaděný během války se projevil v tzv. **divokém odsunu** německých obyvatel, na který navázal od srpna 1946 **organizovaný odsun**. Lidé se museli smířit se **zachováním přidělového systému**, který se netýkal jen potravin, ale např. i textilního zboží nebo ubuvi, život navíc znesnadňovaly **výpadky v zásobování a celkový nedostatek spotřebního zboží**. V těchto obtížných podmínkách se lidé většinou přikláníli k **idejím socialismu a levicovým stranám**, jejichž politické programy odrážely potřeby běžných občanů.

Na politickém uspořádání země se dohodli ještě za války představitelé londýnského a moskevského exilu. V čele osvobozené republiky stanul prezident **Edvard Beneš**, jehož **dekrety** nahrazovaly do října 1945 činnost parlamentu. **Výraznou politickou silou** obnoveného Československa se stali **komunisté**, kteří **zvítězili v prvních poválečných volbách** v květnu 1946. Jejich předseda **Klement Gottwald** byl následně jmenován premiérem. V tzv. vládě Národní fronty **komunisté získali klíčová ministerstva**, a pod jejich kontrolou se tak ocitly mimo jiné odbory a bezpečnostní složky. To se nakonec ukázalo jako rozhodující pro další vývoj událostí v roce 1948.

Příkladem rostoucího vlivu SSSR na vnitřní chod státu (uskutečňovaného přes KSČ) bylo **odstoupení Československa od Marshallova plánu**.

Po válce se začalo s **opravami zničených částí průmyslových měst** (např. Brna, Plzeň, Prahy aj.) i s opravami **historických budov** (např. oprava **Staroměstské radnice** v Praze). Typickým příkladem poválečné civilní výstavby jsou **sídlisté budované na okrajích měst** (např. **sídlisté Majera a Karla Storchy**).

ARCHITEKTURA

V roce 1945 byla zahájena výstavba **kolektivního domu ve Zlíně** (architekt **Jiří Voženílek**) a v roce 1948 **kolektivního domu v Litvínově** (architekti **Václav Hlinský** a **Evžen Linhart**).

Po roce 1945 se v malířství prosadily zejména skupiny umělců, které se zformovaly už během války. Tito umělci vnesli do výtvarného života **nové téma – civilizaci**. Představitelé **Skupiny 42** (**Kamil Lhoták**, **František Gross** nebo **František Hudeček**) zobrazovali velkoměstskou periferii, průmyslovou krajinu opuštěnou člověkem a obyčejné věci každodenní potřeby, čímž zdůrazňovali existenciální problém lidské samoty. Příkladem jejich poetiky je obraz **Plavátka** od Kamila Lhotáka. Tvorba **Bohdana Laciny** (např. obraz **Ulit**), **Josefa Istlera** a dalších členů **Skupiny Ra** odkazovala k imaginativní linii českého předválečného umění. Estetika „nahého člověka“ byla programem skupiny **Sedm v říjnu** (**Václav Hejna**, **Josef Liesler** a další).

MALÍŘSTVÍ

SOCHAŘSTVÍ

Převažující tendencí v sochařství byla po válce **stavba památníků**, které vyjadřovaly **vděk Rudé armádě za osvobození od nacistů**. Zvláštní význam měl pražský památník **Tank číslo 23**, protože se podle oficiálního výkladu mělo jednat o první tank sovětské armády, který dorazil do Prahy. Příkladem památníku oslavujícího západní spojence je **socha amerického generála George Pattona** v Dýšině u Plzně. V tomto období se prosadil i **Ladislav Zivř**, člen Skupiny 42, který používal **netradiční technologie**, např. kombinoval přírodní materiály a sádku (**Naslouchající**).

Česká hudba se po válce vzpamatovávala z uměleckých i lidských ztrát. V americké emigraci zemřel **Jaroslav Ježek**, v koncentračním táboře zahynul např. skladatel **Pavel Haas** a řada dalších hudebníků. V USA zůstal světově proslulý **Bohuslav Martinů**. O slovo se výrazně hlásila střední a mladá skladatelská generace – **Iša Krejčí**, **Václav Trojan**, **Ilja Hurník** aj. Snahy o opětovné navázání válkou zpřetrhaných kontaktů s cizinou vyústily ve **vznik mezinárodního hudebního festivalu Pražské jaro**, jehož první ročník byl zahájen 12. května 1946.

HUDBA

Proč po skončení války mnoho obyvatel republiky nekriticky obdivovalo Sovětský svaz a Rudou armádu a přitom přehlíželo, že **komunismus** je stejně nebezpečný jako **nacismus**? Hlavním důvodem bylo, že Sovětský svaz získal po válce vysokou mezinárodní prestiž, neboť měl nezpochybnitelnou zásluhu na porážce nacismu a fašismu. Tato země přinesla nejvíce obětí na životech (z celkového počtu přibližně 60 milionů obětí války jich pocházelo 20 milionů z území SSSR). Česká společnost byla navíc celkově zaměřena velice levicově, k čemuž přispěl předválečný politický vývoj. Nešťastná politika appeasementu, kterou Západ v září roku 1938 zvolil, znamenala přijetí mnichovského diktátu, což občané Československa spojenecké Francii ani Velké Británii nikdy neodpustili. Sovětský svaz byl nesprávně označen za jediný stát, který byl Československu v roce 1938 ochoten pomoci. Celková nálada společnosti tak byla výrazně prosocialistická. Proto nepřekvapilo, že ve volbách do Národního shromáždění v květnu 1946 získali komunisté téměř 40 % hlasů.

ARCHITEKTURA

František Jech, Hanuš Majer, Karel Storch, Jiří Voženílek, Václav Hlinský, Evžen Linhart

MALÍŘSTVÍ

Kamil Lhoták,
František Gross,
František Hudeček,
Bohdan Lacina,
Josef Istler,
Václav Hejna,
Josef Liesler

Kamil Lhoták: Pohled z mého okna

SOCHAŘSTVÍ

Ladislav Zivř

HUDBA

Bohuslav Martinů, Iša Krejčí, Václav Trojan, Ilja Hurník

květen 1945	bylo osvobozeno celé území Československa
květen–srpen 1945	proběhlo násilné vyhnání části Němců, tzv. divoký odsun
říjen 1945	parlament obnovil svou činnost a potvrdil platnost prezidentských dekretů
květen 1946	konaly se první poválečné volby, komunisté získali 38 % hlasů
červenec 1946	prezident jmenoval vládu Národní fronty, klíčová ministerstva v ní připadla KSČ
do října 1946	byla odsunuta většina německého obyvatelstva
léto 1947	na tlátek Sovětského svazu odstoupilo Československo od přijetí Marshallova plánu